

Den Haag

Stadsnatuur Wat moet je ermee?

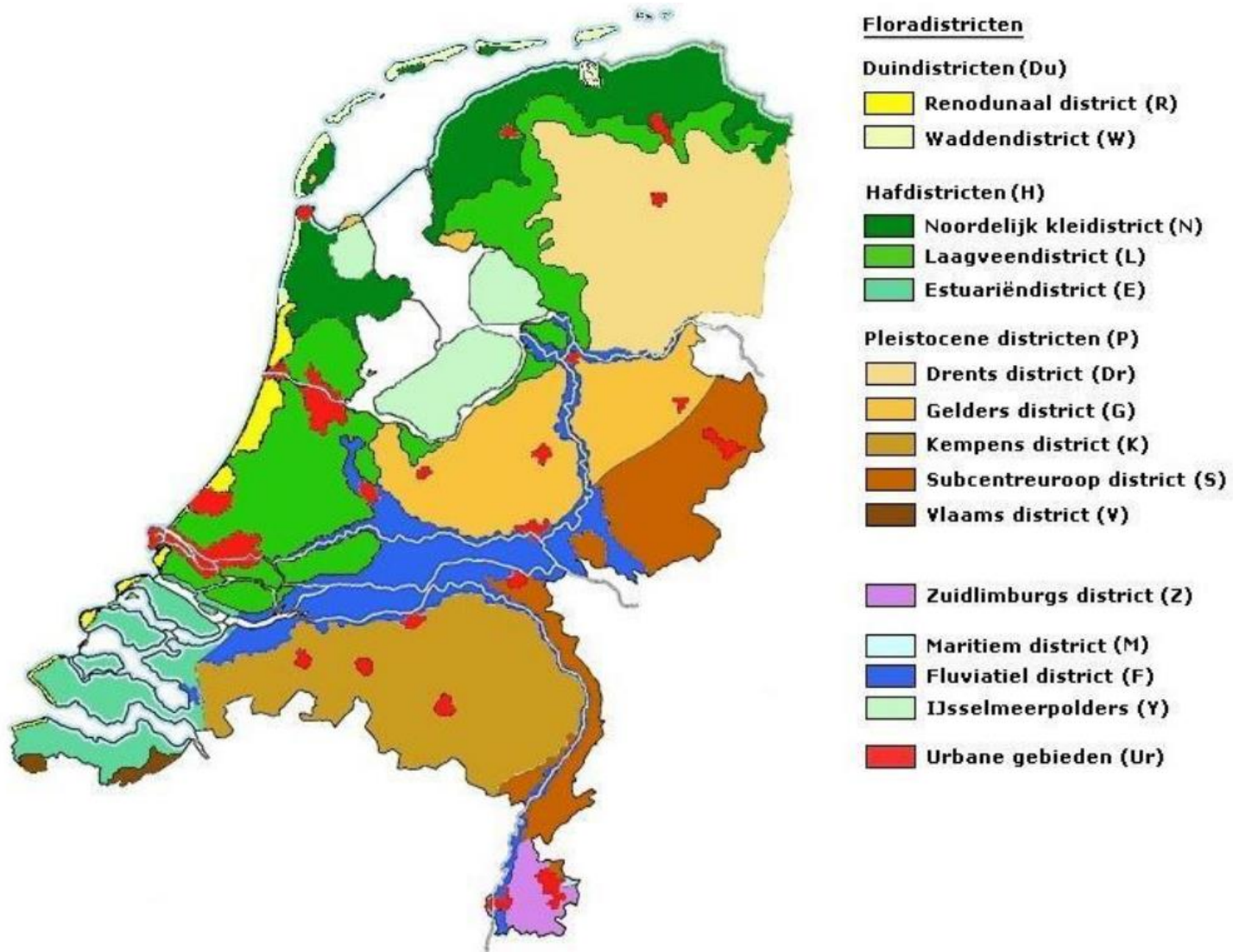
Natuur!

Natuur??

Zeker!

Steden hebben hun eigen natuurwaarden

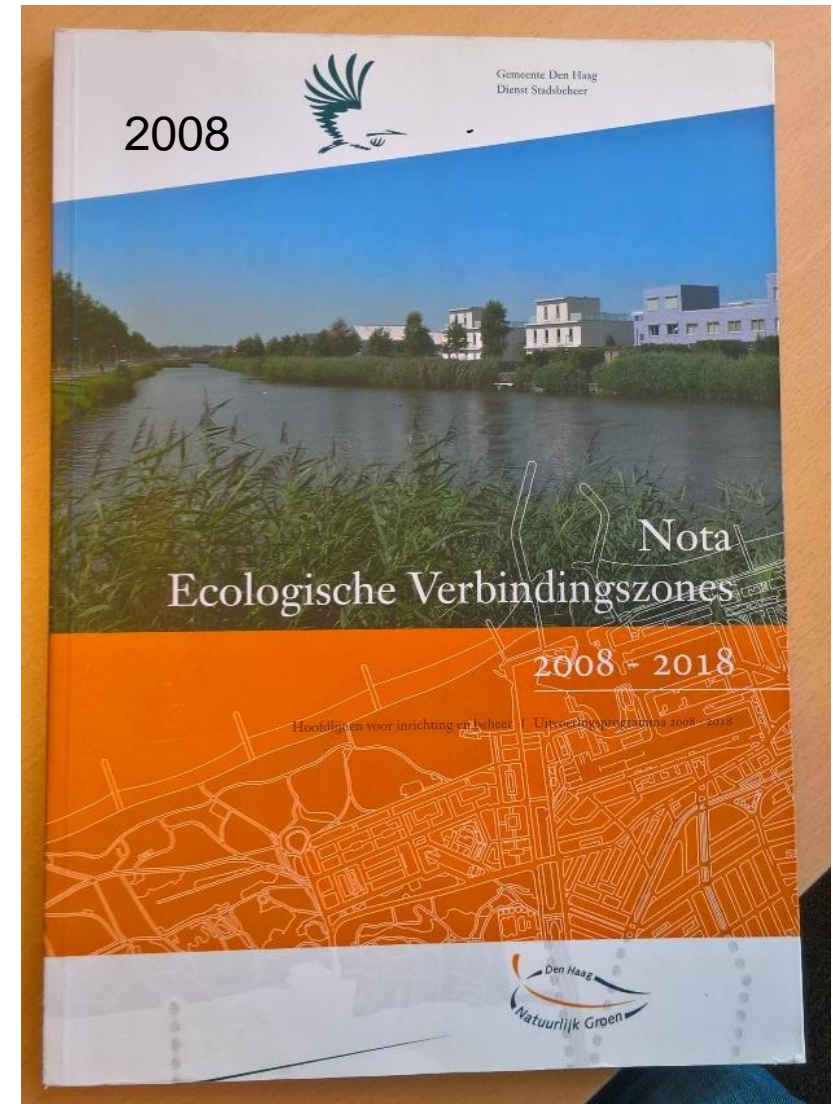

Is dit nu bijzonder?

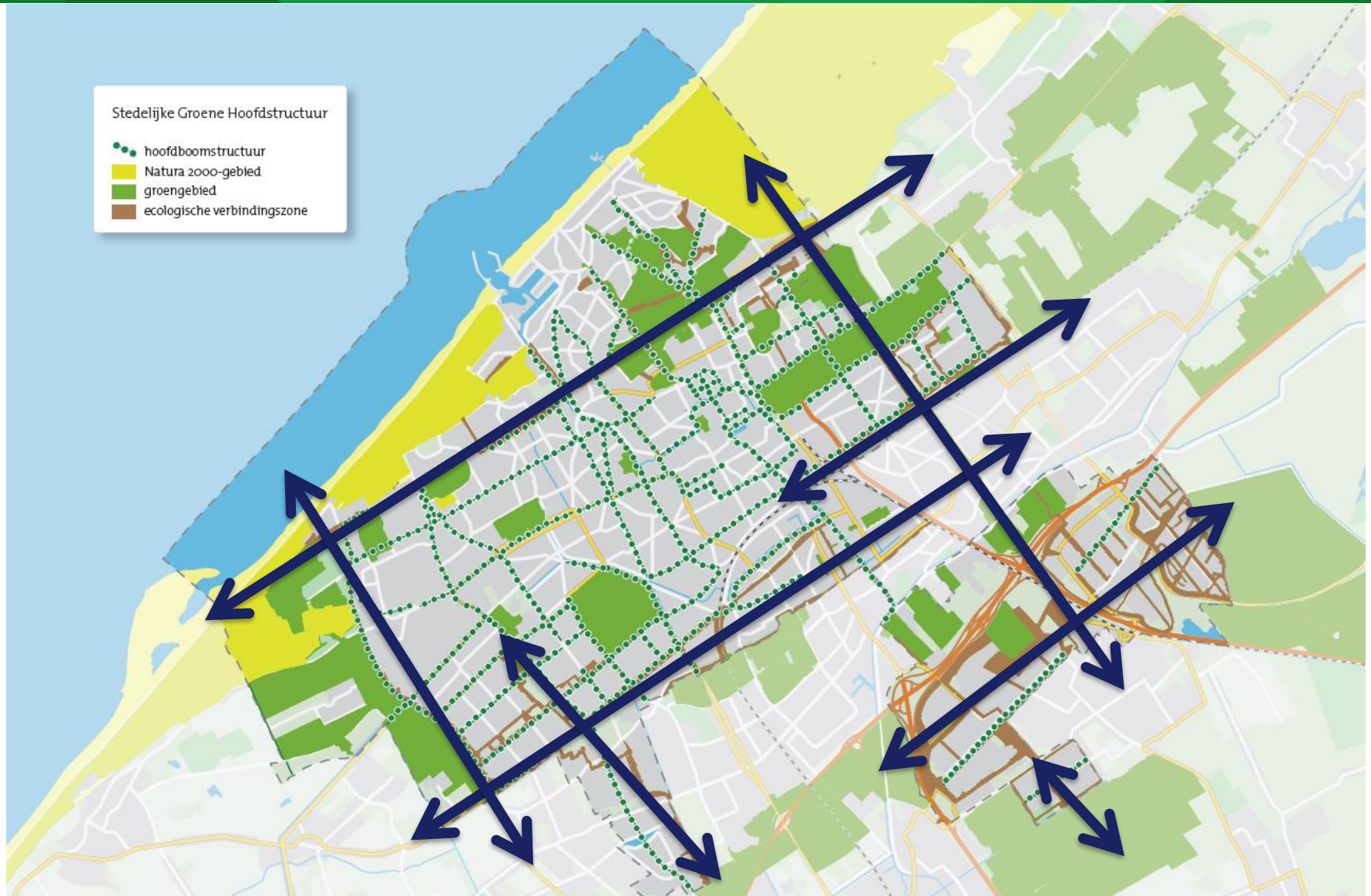
in 't zuidelijk gedeelte van Limburg voorkomt, waar het aantal dezer dieren sedert 1879 zoodanig vermeerderde, dat zij er als eenlandplaag berucht werden en de Commissaris des Konings op 14 Januari 1880 een missive aan de gemeentebesturen in Limburg verzond, waarin de landbouwers werden aangespoord hunne nieuwe vijanden zooveel mogelijk uit te roeien.

Lange geschiedenis in Den Haag

Stedelijke Groene Hoofdstructuur

Nota Stadsnatuur

Doel van de Nota

Onze ambitie: werken aan een vitale stadsnatuur!

In een stad komen vooral algemene soorten voor. Planten en dieren zoals pinksterbloem, dotterbloem, dagpauwoog, huismus, spreeuw en egel. Helaas zien we in Nederland dat het ook met deze 'huis-tuin-en-keukensoorten' steeds minder goed gaat. De Nota Stadsnatuur geeft handreikingen over hoe we met beheer en inrichting van de stad de leefomstandigheden van algemene en zeldzame soorten zoals rietorchis, watervleermuis en kleine vuurvliinder kunnen verbeteren.

Waarom?

- Stoppen biodiversiteitsverlies
- Grotere weerbaarheid tegen nieuwkomers
- Weerbaarder tegen ziekten en plagen
- Een biodiverse omgeving werkt positief op mensen

Hoe?

- Robuuste groenstructuren
- Doelgericht beheer
- Natuurinclusieve stad
- Creëren en onderhouden draagvlak

Inhoud

1. Een nota over stadsnatuur
2. Verbonden groengebieden in een verdichtende stad
3. Beheren volgens plan
4. Natuur in en langs het water
5. Natuurinclusieve stad
6. Lastige natuur
7. Samen voor natuur
8. Vinger aan de pols
9. Aan de slag!
10. Bijlagen

Beheer en inrichting

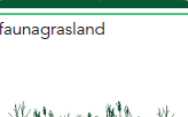

Houding ten opzichte van natuur

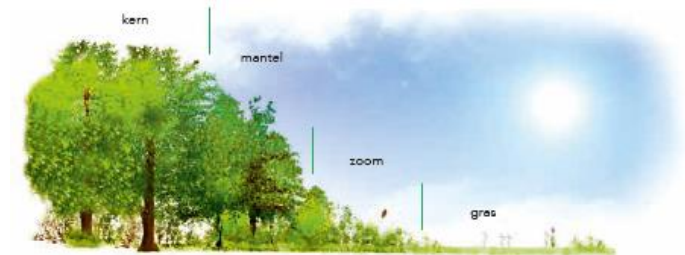

VERBONDEN GROENGEBIEDEN IN EEN VERDICHTENDE STAD

- Voorbouwen op wat is bereikt
- Inrichting ecologische verbindingzones
- Vuistregels biotopen, sortiment

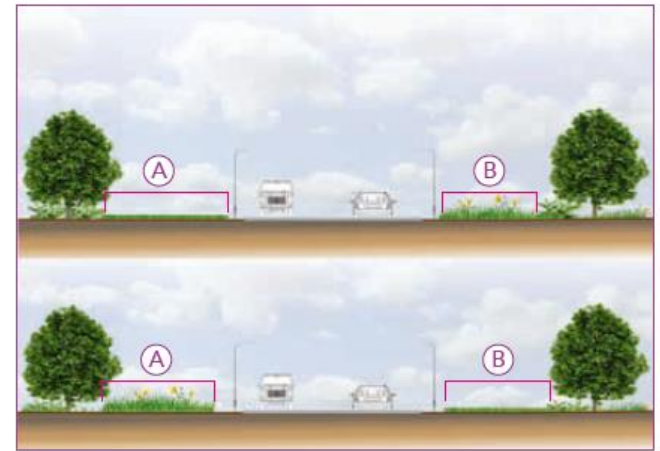
Vuistregels biotopen

Biotoop	Ten behoeve van	Klasse 1	Klasse 2	Klasse 3
		oppervlak > 225 m ² ; breedte > 15 m	oppervlak > 500 m ² ; breedte > 20 m	oppervlak > 1000 m ² ; breedte > 20 m; dicht struweel
		oppervlak > 50 m ² ; breedte > 5 m	oppervlak > 100 m ² ; breedte > 7 m	oppervlak > 200 m ² ; breedte > 10 m
		oppervlak > 30 m ² ; breedte > 3 m	oppervlak > 60 m ² ; breedte > 3 m	oppervlak > 100 m ² ; breedte > 5 m; grenzend aan watergang of bos/struweel, braam
		oppervlak > 20 m ² ; breedte > 2 m	oppervlak > 60 m ² ; breedte > 3 m	oppervlak > 100 m ² ; breedte > 5 m

BEHEREN VOLGENS PLAN

- Doelgericht beheer
- Nadrukkelijk aandacht voor insecten
- Gefaseerd maaien
- Ecologische werkpakketten
- Haagse bloemenmengels

Maaibeurt 1: A wel, B niet | Maaibeurt 2: A niet, B wel

Maaibeurt 1: A niet, B wel | Maaibeurt 2: A wel B niet

NATUUR IN EN LANGS HET WATER

- Onderwaternatuur vaak vergeten
- Belang helder water (beter baggeren)
- Belang onderwaterstructuren
- Relatie land-water
- Uitstapvoorzienigen dieren

LASTIGE NATUUR

Aanpak overlast dieren

Populaties volgen en ingrijpen wanneer volksgezondheid in het geding is

zilvermeeuw, kleine mantelmeeuw, halsbandparkiet, nijlgans, grauwe gans, Canadese gans, soepgans

Actief bestrijden vanwege risico voor volksgezondheid

eikenprocessierups

Bestrijden in overlast-situaties vanwege mogelijk risico voor volksgezondheid

bruine rat, bastaardsatijnrups

Aanpak overlast planten

Voorkomen verspreiding naar Natura 2000-gebieden

rimpelroos, mahonie, sneeuwbessoorten niet aanplanten in zone van 200 m rondom Natura 2000-gebieden

Bestrijden en/of beheersbaar houden in verband met economische (en ecologische) schade

Aziatische duizendknopen, grote wateravei

Actief bestrijden in verband met risico voor volksgezondheid

reuzenberenklauw, alsemambrosia

Bloeiende rimpelroos in de Bosjes van Poot.
Foto: Jurriaan Brobbel.

Een gezond stadsecosysteem

Een stad is gebaat bij een hoge biodiversiteit. Heeft een stad weinig plant- en diersoorten, dan blijven alleen een aantal opportunistische soorten over, zoals stadsduiven, kraaien, meeuwen en ratten. Een hoge biodiversiteit zorgt voor minder plaagsoorten en ongewenste nieuwkomers. Een voorbeeld is de komst van de slechtvalk naar onze steden. Met de terugkeer van deze roofvogel hebben stadsduiven en halsbandparkieten een natuurlijke vijand gekregen en is het stadsecosysteem completer en evenwichtiger geworden. Een gezonde populatie vogels en vleermuizen helpt ook om plaagsoorten in toom te houden, zoals de eikenprocessierups en de buxusmot. Een aantal Nederlandse gemeenten neemt inmiddels maatregelen om het aantal koolmezen in de buurt van eikenbomen te vergroten, door nestkasten te plaatsen en speciale kruidenmengsels in te zaaien. Op golfbanen zijn initiatieven om het aantal spreeuwen te verhogen, omdat deze vogels helpen in het bestrijden van plaagsoorten in gazons. En in Den Haag werd in 2017 een lokale konijnenplaag opgelost door een vos.

SAMEN VOOR NATUUR

Het verhaal vertellen

Stadsnatuur en groen zijn voor veel inwoners een vanzelfsprekend onderdeel van onze stad. Dagelijks genieten mensen van het verblijven in onze parken en groengebieden. Ontmoetingen met dieren zorgen voor verwondering. Groen levert ontspanning,

Stimuleren van betrokkenheid

Het verbeteren van de vitaliteit van onze stadsnatuur: dat doen we samen met de bewoners van de stad. We zetten dus echt in op participatie. Gelukkig gebeurt er al veel. Op allerlei plekken zetten

Stadsnatuur als leeromgeving en citizen science

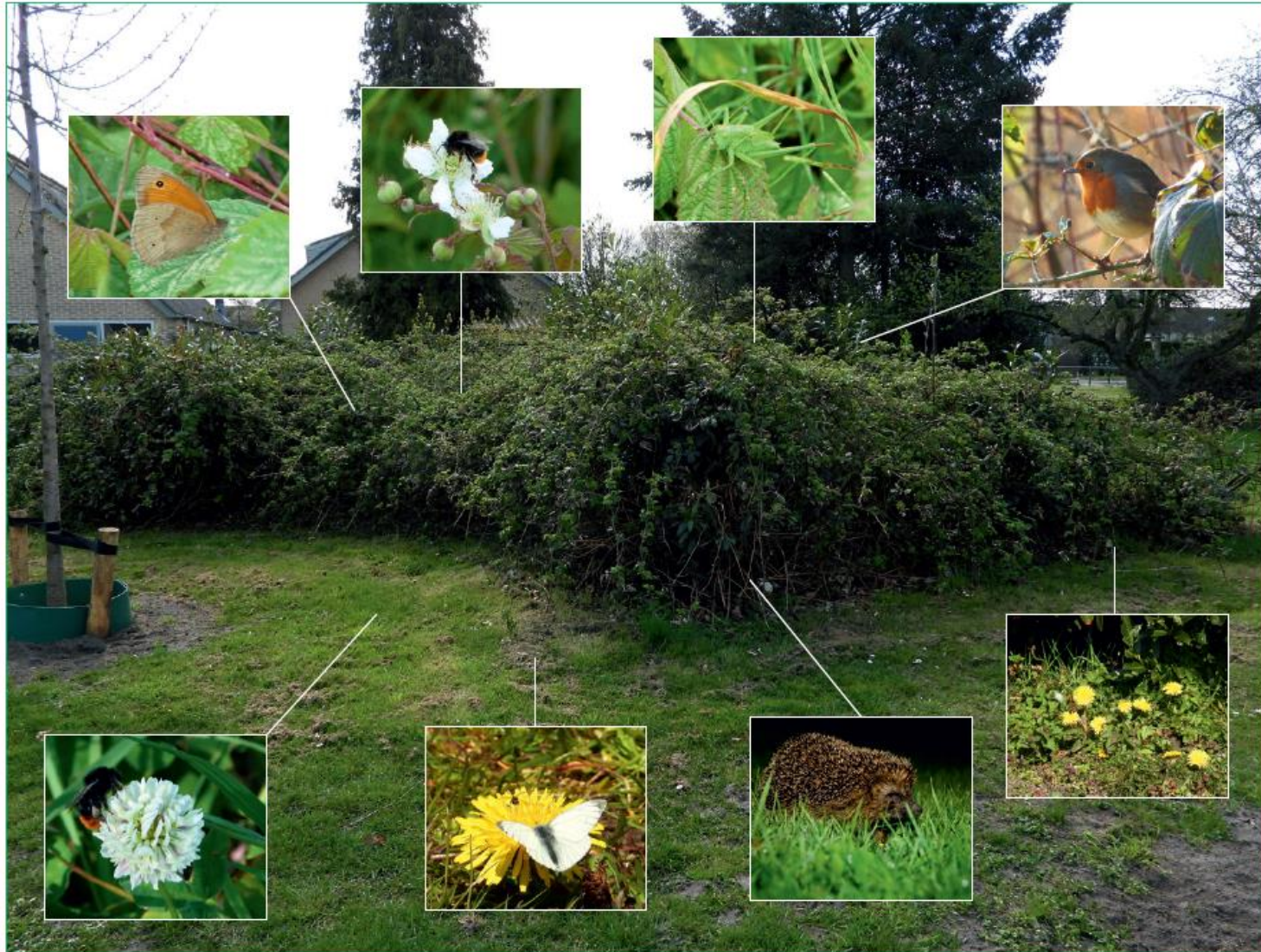
Voor scholen en onderzoeksinstituten is de stad een boeiende leeromgeving om planten en dieren 'live' te volgen in hun ontwikkeling. Stadsnatuur is continu in beweging en vormt een interessante proeftuin voor onderwijs en onderzoek. Bovendien

Participatie en communicatie op maat

Waar nodig organiseren we participatie in de wijk of buurt. Bijvoorbeeld op plekken waar insectenvriendelijk maaien wordt ingevoerd of dood hout blijft liggen. Mensen voelen zich sterk

Met andere ogen....

NATUURINCLUSIEVE STAD

- Belang wijk- en buurtgroen
- Natuurinclusief bouwen, natuurkansenscan
- Groene trambanen, groene achtertuinen, groene daken en muurplantvriendelijke kademuren

De groene planten van de stad

Rol van bomen in de stad

- De bladeren en bast zijn rijk aan eiwitten en suikers vormen een belangrijke voedselbron voor een grote diversiteit aan insectensoorten.
- Een boom leeft lang op dezelfde plaats en dus een voorspelbare voedselbron.
- Door de grootte, vorm en structuur biedt een boom een brede variatie aan microklimaten en voedsel.
- De permanente bovengrondse houtige structuren bieden de mogelijkheid om op de gastheer te overwinteren

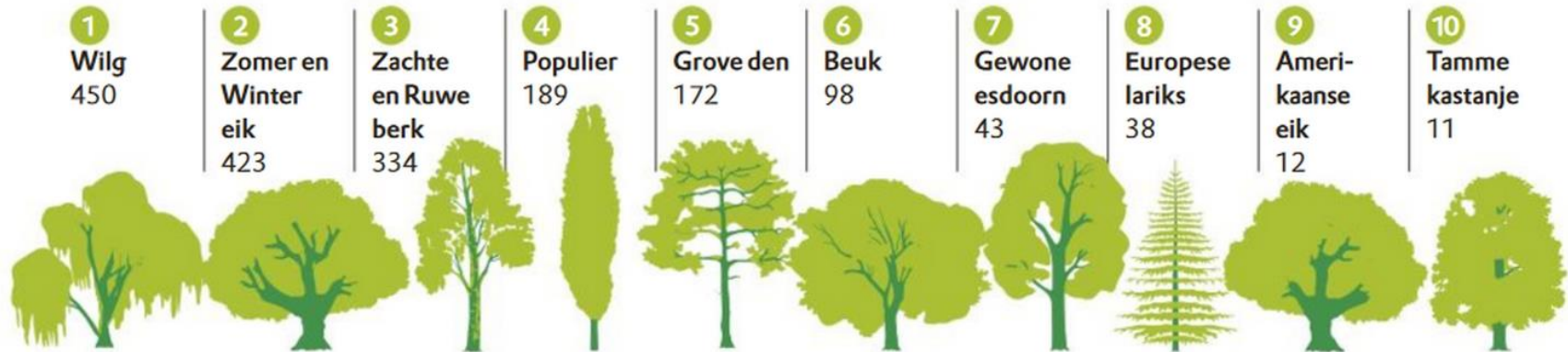
(Moraal, 2020)

Kortom...

Eetbare bomen hoe dan?

Top10 Hoeveel insectensoorten zijn verbonden aan welke boom?

Gebiedseigen is in de stad ook niet alles

- Groeiplaatsomstandigheden in een stad zijn vaak extreem en worden extremer
- Beperkt sortiment aan gebiedseigen bomen
- Sommige soorten liggen lastig (es, eik)
- Beheerbaar en beheersbaar zijn en blijven
- Oog wil ook wat

Nieuw concept

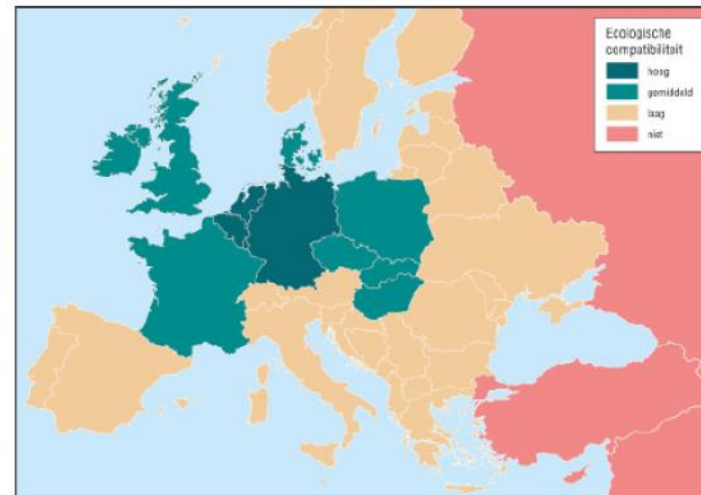

Auteurs: Martin W. van den Hoorn en Esther D. Vogelzang | Beeld: Martijn van der Vegt

CONCEPT GEEFT HANDVATTEN AAN GROENBEHEERDERS BIJ HET PLANTEN

Ecologische compatibiliteit van bomen en struiken

Bomen en struiken zijn in steden een belangrijke voorwaarde voor een gezond stadsecosysteem. Ze voorzien in nestgelegenheid voor vogels en schuilgelegenheid voor kleine zoogdieren. Ook leveren ze voedsel in de vorm van vruchten, bessen, zaden, stuifmeel en nectar. Vergeten wordt vaak dat juist de bladeren door veel verschillende insectensoorten worden gegeten. Soms betreffen dit heel aantrekkelijke insecten zoals bijvoorbeeld diverse dagvlindersoorten. Vaker zijn het kleine soorten die een aan het oog onttrokken leven leiden.

Het zijn echter juist deze kleine onbekende insecten die het bulkvoedsel vormen voor vele vogel- en vleermuissoorten. Het is dan ook van groot belang om in een stad te zorgen voor voldoende soorten "eetbare" bomen en dit in het achterhoofd te houden nu de roep om meer klimaatbestendige bomen in een stad steeds luider wordt.

Gebiedseigen

Uit onderzoek blijkt dat met name gebiedseigen soorten over het algemeen een hogere insectenrijkdom hebben dan gebiedsvreemde soorten (Moraal, 2011). Gebiedseigen soorten duidt men vaak aan met de term inheems. Nu is over de term inheems veel te doen. Sommige ecologen kijken heel sterk naar de genetische achtergrond en stellen dat nog maar een klein percentage van de in Nederland aanwezige houtige gewassen oorspronkelijk inheems is en gebruiken hier dan de term autochtoon voor (Maes, 2002). Anderen zijn van mening dat als een soort hier maar ooit van nature voorkwam deze in principe ook inheems is. Dit mag dan een interessante academische discussie zijn, voor natuur in de stad is deze totaal irrelevant. In een stad is in principe alles aangeplant en wordt er gebruikgemaakt van cultivars die zich goed kunnen handhaven onder vaak moeilijke groeiomstandigheden. Van autochtoon materiaal is dan ook zeker geen sprake. Vanuit ecologisch oogpunt gaat het met name erom dat de lokale insectenfauna voldoende gebruik kan maken

van de aangeplante bomen of struiken en niet of deze nu in strikte of ruime zin inheems zijn.

Stadsproblemen

Naast dat er in een stad gebruik wordt gemaakt van cultivars van gebiedseigen soorten worden er ook veel (cultivars van) niet gebiedseigen bomen en struiken aangeplant. De redenen hiervoor zijn legio. We noemen als voorbeeld: ornamentale waarde, weerstand tegen ziekten en plagen, bestand zijn tegen extreme groeiomstandigheden, toekomstverwachting, afwezigheid van allergenen en tegenwoordig ook klimaatbestendigheid. Vooral de mate van klimaatbestendigheid (het kunnen omgaan met lange perioden van droogte of juist neerslag) leidt tot de neiging om meer dan vroeger te gaan zoeken naar bomen van elders die het, naar verwachting, in een stad goed uithouden.

Ecologische compatibiliteit

Vanuit ecologisch oogpunt is het onwenselijk om bomen of struiken uit andere werelddelen te halen en in onze steden aan te planten. Onze lokale insectenfauna is hier waarschijnlijk niet of onvoldoende op aangepast. Daarentegen is het vanuit het oogpunt van beheer en toekomstbestendigheid niet wenselijk, en zelfs onmogelijk, om alleen gebiedseigen soorten toe te passen. Om hier op een pragmatische wijze mee om te gaan introduceren we het begrip ecologische compatibiliteit (EC). Het uitgangspunt

Numerieke score

- Hoog = 4
- Gemiddeld = 3
- Laag = 2
- Zeer laag = 1 (Niet Europese soort van een Europees genus)
- Niet = 0

Voorbeelden

hoog

zomereik

Ouders	EC
Hoog x Hoog	Hoog
Hoog x Gemiddeld	Hoog
Hoog x Laag	Gemiddeld
Hoog x Zeer laag	Gemiddeld
Hoog x Niet	Gemiddeld
Gemiddeld x Gemiddeld	Gemiddeld
Gemiddeld x Laag	Gemiddeld
Gemiddeld x Zeer laag	Gemiddeld
Gemiddeld x Niet	Laag
Laag x Laag	Laag
Laag x Zeer Laag	Laag
Laag x Niet	Niet
Zeer laag x Zeer laag	Zeer laag
Zeer laag x Niet	Niet

ik

Vragen?

